

Europos statistikos praktikos kodeksas

2011 m. leidimas

Priėmė Europos statistikos sistemos komitetas 2011 m. rugsėjo 28 d.

Preambulė

Europos statistikos sistemos vizija¹

„Europos statistikos sistema bus statistinės informacijos paslaugų lyderė pasaulyje ir svarbiausia informacijos Europos Sąjungai ir jos valstybėms narėms teikėja. Moksliniais principais ir metodais grindžiama Europos statistikos sistema siūlys ir nuolat tobulins darnios Europos statistikos programą, suteikiančią tvirtą pagrindą visuomenės demokratiniam procesams ir pažangai.“

Europos statistikos sistemos misija

„Europos Sąjungai, pasauliui ir visuomenei teikiame nepriklausomą, aukštos kokybės informaciją apie ekonomiką ir visuomenę Europos, nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis ir visiems suteikiame galimybę ja naudotis, priimant sprendimus, atliekant tyrimus ar dalyvaujant diskusijose.“

Šiai misijai ir vizijai įgyvendinti Europos statistikos sistemos nariai siekia glaudesnio bendradarbiavimo ir nuolatinio ryšio su statistinės informacijos naudotojais, laikydamiesi Europos statistikos praktikos kodekso ir bendrųjų kokybės valdymo principų, kaip antai įsipareigojimo vadovauti, partnerystės, darbuotojų poreikių tenkinimo, nuolatinio tobulėjimo, taip pat integracijos ir darnos.

Europos statistikos praktikos kodeksas

Europos statistikos praktikos kodeksas grindžiamas 15 principų, apimančių institucinę aplinką, statistikos rengimo procesus ir jų rezultatus. Principų taikymo gerosios praktikos pavyzdžiai leidžia stebėti kodekso įgyvendinimą. Europos statistikos kokybės kriterijai yra apibrėžti Europos statistikos teisės aktuose².

Statistikos institucijos³ – Europos Komisija (Eurostatas), nacionalinės statistikos tarnybos ir kitos nacionalinės institucijos, atsakingos už Europos Statistikos plėtojimą, rengimą ir sklaidą⁴, kartu su vyriausybėmis, ministerijomis ir Europos Vadovų Taryba – įsipareigoja laikytis šio kodekso.

Praktikos kodekso principai kartu su bendraisiais kokybės valdymo principais sudaro Europos statistikos sistemos kokybės pagrindą.

---

¹ Reglamento (EB) Nr. 223/2009 4 straipsnis.

² Reglamento (EB) Nr. 223/2009 12 straipsnis.

³ Reglamento (EB) Nr. 223/2009 4 ir 5 straipsniai.

⁴ Reglamento (EB) Nr. 223/2009 1 straipsnis. Praktikos kodekse „kitos nacionalinės institucijos, atsakingos už Europos Statistikos tobulinimą, rengimą ir sklaidą“ vadinamos „kitomis statistikos institucijomis“.

Europos statistikos praktikos kodeksas

Institucinė aplinka

Instituciniai ir organizaciniai veiksniai daro didelę įtaką Europos statistiką plėtojančių, rengiančių ir skleidžiančių statistikos institucijų veiklos efektyvumui ir patikimumui. Pagrindiniai aspektai yra profesinis nepriklausomumas, įgaliojimas rinkti duomenis, išteklių atitikimas, įsipareigojimas dėl kokybės, statistinių duomenų konfidencialumas, nešališkumas ir objektyvumas.

1 principas. Profesinis nepriklausomumas. Statistikos institucijų profesinis nepriklausomumas nuo kitų politikos, valstybės valdymo ar administravimo institucijų ir įstaigų, taip pat nuo privataus sektoriaus subjektų, užtikrina pasitikėjimą Europos statistika.

1.1 kriterijus. Nacionalinių statistikos tarnybų ir Eurostato nepriklausomumas nuo politinio ir kitokio kišimosi iš išorės plėtojant, rengiant ir skleidžiant statistinę informaciją įtvirtintas teisės aktais ir užtikrintas kitoms statistikos institucijoms.

1.2 kriterijus. Nacionalinių statistikos tarnybų, Eurostato ir tam tikrais atvejais kitų statistikos institucijų vadovų hierarchinė padėtis pakankamai aukšta, kad būtų užtikrinta galimybė jiems kreiptis į aukšto rango politines institucijas ir viešojo administravimo įstaigas. Jų profesionalumas yra aukščiausio lygio.

1.3 kriterijus. Nacionalinių statistikos tarnybų, Eurostato ir tam tikrais atvejais kitų statistikos institucijų vadovai užtikrina statistinės informacijos plėtojimo, rengimo ir sklaidos nepriklausomumą.

1.4 kriterijus. Tik nacionalinių statistikos tarnybų, Eurostato ir tam tikrais atvejais kitų statistikos institucijų vadovai priima sprendimus dėl statistikos metodų, standartų ir procedūrų bei statistikos publikacijų turinio ir skelbimo laiko.

1.5 kriterijus. Statistikos darbų programos yra skelbiamos, o pasiekta pažanga pristatoma reguliariose ataskaitose.

1.6 kriterijus. Statistikos publikacijos yra lengvai atpažįstamos ir skelbiamos nepriklausomai nuo politinių ar politiką apibūdinančių pareiškimų.

1.7 kriterijus. Nacionalinės statistikos tarnybos, Eurostato ir tam tikrais atvejais kitos statistikos institucijos, tiek, kiek pridera, viešai reiškia savo poziciją statistikos klausimais, įskaitant oficialiosios statistikos kritiką bei netinkamą jos interpretavimą.

1.8 kriterijus. Nacionalinių statistikos tarnybų, Eurostato ir tam tikrais atvejais kitų statistikos institucijų vadovai skiriami atsižvelgiant tik į jų profesinę kompetenciją. Jų atleidimo iš pareigų priežastys apibrėžtos teisiškai, tačiau negali būti susijusios su jų profesiniu ar moksliniu nepriklausomumu.

2 principas. Įgaliojimas rinkti duomenis. Statistikos institucijos turi aiškius teisinius įgaliojimus rinkti duomenis Europos statistikos tikslams. Administravimo įstaigos, įmonės, namų ūkiai ir visuomenė gali būti teisiškai įpareigojami statistikos institucijoms paprašius leisti naudoti arba teikti Europos statistikai reikalingus duomenis.

2.1 kriterijus. Statistikos institucijų įgaliojimai rinkti statistinius duomenis Europos statistikai plėtoti, rengti ir skleisti yra teisiškai reglamentuoti.

2.2 kriterijus. Statistikos institucijoms teisės aktais leidžiama statistikos tikslams naudoti administracinius duomenis.

2.3 kriterijus. Remdamosi teisės aktais, statistikos institucijos turi teisę reikalauti pateikti statistiniams tyrimams reikalingus duomenis.

3 principas. Išteklių atitikimas. Statistikos institucijoms skirti ištekliai yra pakankami Europos statistikos reikmėms tenkinti.

3.1 kriterijus. Žmogiškieji, finansiniai ir techniniai ištekliai kiekybiškai ir kokybiškai yra pakankami esamiems statistinės informacijos poreikiams tenkinti.

3.2 kriterijus. Statistikos apimtis, detalumas ir sąnaudos atitinka poreikius.

3.3 kriterijus. Nustatytos naujos statistikos poreikio vertinimo ir pagrindimo, atsižvelgiant į jos rengimo sąnaudas, procedūros.

3.4 kriterijus. Nustatytos tęstinio statistikos poreikio vertinimo procedūros, siekiant nustatyti, ar, taupant išteklius, galima nutraukti ar apriboti tam tikros statistikos rengimą.

4 principas. Įsipareigojimas dėl kokybės. Statistikos institucijos įsipareigojusios užtikrinti kokybę. Jos sistemingai ir reguliariai nustato savo privalumus ir trūkumus, siekdamos nuolat tobulinti procesų ir produktų kokybę.

4.1 kriterijus. Kokybės politika yra apibrėžta ir skelbiama. Nustatyta kokybės valdymo organizacinė struktūra ir priemonės.

4.2 kriterijus. Nustatytos statistinės informacijos rengimo kokybės planavimo ir stebėsenos procedūros.

4.3 kriterijus. Produktų kokybę reguliariai stebima, vertinama, atsižvelgiant į kokybės kriterijų suderinimo galimybes, o jos atitiktis Europos statistikos kokybės kriterijams pristatoma ataskaitose.

4.4 kriterijus. Atliekama reguliari ir išsami pagrindinių statistinių rezultatų peržiūra, prireikus pasitelkiami ir išorės ekspertai.

5 principas. Statistinių duomenų konfidencialumas. Visiškai užtikrinamas duomenų teikėjų (namų ūkių, įmonių, administravimo įstaigų ir kitų respondentų) privatumas, jų teikiamų duomenų konfidencialumas ir panaudojimas tik statistikos tikslams.

5.1 kriterijus. Statistinių duomenų konfidencialumas užtikrinamas teisės aktais.

5.2 kriterijus. Darbuotojai, priimant juos į darbą, pasirašo teisinius įsipareigojimus neatskleisti konfidencialių duomenų.

5.3 kriterijus. Nustatytos nuobaudos už tyčinius statistinių duomenų konfidencialumo pažeidimus.

5.4 kriterijus. Darbuotojai supažindinami su statistinių duomenų konfidencialumo apsaugos, rengiant ir skleidžiant statistinę informaciją, nurodymais ir instrukcijomis. Konfidencialumo apsaugos politika yra skelbiama.

5.5 kriterijus. Sudarytos fizinės, technologinės ir organizacinės sąlygos statistinių duomenų bazių apsaugai ir vientisumui užtikrinti.

5.6 kriterijus. Griežta tvarka taikoma išorės naudotojams, turintiems prieigą prie statistinių mikroduomenų mokslinių tyrimų tikslais.

6 principas. Nešališkumas ir objektyvumas. Statistikos institucijos plėtoja, rengia ir skleidžia Europos statistiką, laikydamosi mokslinio nepriklausomumo principo, objektyviai, profesionaliai ir skaidriai, užtikrindamos nešališkumą visiems naudotojams.

6.1 kriterijus. Statistika tvarkoma objektyviai, vadovaujantis statistikai keliamais reikalavimais.

6.2 kriterijus. Duomenų šaltiniai ir statistiniai metodai pasirenkami ir sprendimai dėl statistikos sklaidos priimami vadovaujantis statistikai keliamais reikalavimais.

6.3 kriterijus. Paskelbtoje statistikoje pastebėtos klaidos yra kuo skubiau ištaisomos ir viešinamos.

6.4 kriterijus. Informacija apie taikomus metodus ir procedūras yra viešai prieinama.

6.5 kriterijus. Statistikos skelbimo data ir periodiškumas yra skelbiami iš anksto.

6.6 kriterijus. Apie reikšmingus metodikos tikslinimus ar pakeitimus įspėjama iš anksto.

6.7 kriterijus. Visi naudotojai turi vienodas teises gauti statistinę informaciją tuo pačiu metu. Bet kokia

privilegiuota išankstinė prieiga prie statistinės informacijos bet kuriam išorės naudotojui yra ribojama, kontroliuojama ir viešinama. Statistinei informacijai nutekėjus anksčiau nustatyto skelbimo laiko, išankstinio skelbimo tvarka pakeičiama taip, kad būtų užtikrintas nešališkumas.

6.8 kriterijus. Paskelbta statistinė informacija ir spaudos konferencijų metu daromi pareiškimai yra objektyvūs ir nešališki.

Statistikos rengimo procesai

Statistikos institucijos, organizuodamos statistinius tyrimus, rinkdamos, tvarkydamos statistinius duomenis ir skleidamos Europos statistiką, griežtai laikosi Europos ir kitų tarptautinių standartų, nurodymų ir taiko gerąją praktiką. Pasitikėjimą statistika didina tinkamas ir efektyvus valdymas. Pagrindiniai aspektai yra tinkama metodologija, tinkamos statistinės procedūros, neperdėta našta respondentams ir sąnaudų efektyvumas.

7 principas. Tinkama metodika. Kokybiška statistika grindžiama tinkama metodika. Tam reikalingos atitinkamos priemonės, procedūros ir profesinė patirtis.

7.1 kriterijus. Europos statistikos metodinis pagrindas atitinka Europos ir kitus tarptautinius standartus, nurodymus ir gerąją praktiką.

7.2 kriterijus. Nustatytos procedūros, užtikrinančios, kad visose statistikos institucijose būtų bendrai taikomos standartinės sąvokos, apibrėžtys ir klasifikatoriai.

7.3 kriterijus. Verslo registras ir sąrašai gyventojų tyrimams reguliariai peržiūrimi ir prireikus tikslinami, siekiant užtikrinti aukštą kokybę.

7.4 kriterijus. Nacionalinės klasifikavimo sistemos tiksliai suderintos su atitinkamomis Europos sistemomis.

7.5 kriterijus. Įdarbinami atitinkamų studijų programų absolventai.

7.6 kriterijus. Statistikos institucijos įgyvendina nuolatinio darbuotojų kvalifikacijos kėlimo (mokymo) politiką.

7.7 kriterijus. Bendradarbiaujama su mokslo bendruomene, siekiant tobulinti metodiką taikomų metodų efektyvumą ir skatinti diegti geresnes priemones.

8 principas. Tinkamos statistinės procedūros. Kokybiška statistika grindžiama tinkamomis statistinėmis procedūromis nuo duomenų surinkimo iki jų tinkamumo patvirtinimo.

8.1 kriterijus. Tais atvejais, kai Europos statistika grindžiama administraciniais duomenimis, administravimo tikslams vartojamos apibrėžtys ir sąvokos yra artimos tom, kurios naudojamos statistikos tikslams.

8.2 kriterijus. Atliekant statistinius tyrimus, prieš pradėdant rinkti duomenis, klausimynai yra sistemingai testuojami.

8.3 kriterijus. Statistinio tyrimo planas, imties rinkimas ir įverčių skaičiavimo metodai yra pagrįsti ir reguliariai peržiūrimi, prireikus koreguojami arba atnaujinami.

8.4 kriterijus. Statistinių duomenų rinkimas, įvedimas ir kodavimas yra reguliariai stebimi ir prireikus koreguojami.

8.5 kriterijus. Taikomi tinkami redagavimo ir praleistų reikšmių įrašymo metodai yra reguliariai peržiūrimi, prireikus koreguojami arba atnaujinami.

8.6 kriterijus. Tikslinimai atliekami pagal standartines, nustatytas ir skaidrias procedūras.

8.7 kriterijus. Statistikos institucijos dalyvauja kuriant administracinių duomenų šaltinius, kad administraciniai duomenys būtų tinkamesni statistikos tikslams.

8.8 kriterijus. Su administracinių duomenų valdytojais sudaromos sutartys, įpareigojančios juos užtikrinti duomenų tinkamumą statistikos tikslams.

8.9 kriterijus. Statistikos institucijos bendradarbiauja su administracinių duomenų valdytojais, kad būtų užtikrinta duomenų kokybė.

9 principas. Neperdėta našta respondentams. Statistinės atskaitomybės našta yra proporcinga naudotojų poreikiams ir nėra pernelyg didelė respondentams. Statistikos institucijos stebi statistinės atskaitomybės našta ir numato tikslus jai nuolat mažinti.

9.1 kriterijus. Europos statistikos reikmių apimtis ir detalumas yra tik tokie, kokie yra būtini.

9.2 kriterijus. Statistinės atskaitomybės našta yra kuo tolygiau paskirstoma tyrimo populiacijai.

9.3 kriterijus. Kiek įmanoma daugiau verslo subjektų duomenų imama iš jų turimos apskaitos, šiam procesui palengvinti kuo plačiau naudojamos elektroninės priemonės.

9.4 kriterijus. Kada tik galima, naudojami administracinių duomenų šaltiniai, siekiant išvengti prašymo teikti duomenis kartojimosi.

9.5 kriterijus. Statistikos institucijos keičiasi duomenimis, siekdamos išvengti tyrimų pasikartojimo.

9.6 kriterijus. Siekdamos sumažinti statistinės atskaitomybės našta, statistikos institucijos skatina taikyti priemones, leidžiančias susieti kelis duomenų šaltinius.

10 principas. Sąnaudų efektyvumas. Ištekliai naudojami efektyviai.

10.1 kriterijus. Vidinėmis ir nepriklausomomis išorinėmis priemonėmis stebima, kaip statistikos institucija naudoja išteklius.

10.2 kriterijus. Duomenims rinkti ir apdoroti, statistinei informacijai skleisti kiek galima plačiau naudojamos informacinės ir ryšių priemonės.

10.3 kriterijus. Aktyviai stengiamasi plačiau naudoti administracinius duomenis statistikos tikslams ir taip rečiau taikyti tiesioginius tyrimus.

10.4 kriterijus. Statistikos institucijos skatina ieškoti ir įgyvendina veiklos efektyvumą ir našumą didinančius standartizuotus sprendimus.

Statistikos rezultatai

Rengiama statistika tenkina naudotojų poreikius. Ji atitinka Europos kokybės standartus ir tenkina Europos institucijų, valdžios, mokslo įstaigų, verslo ir visuomenės poreikius. Svarbūs statistikos požymiai yra jos reikalingumas, tikslumas, patikimumas, savalaikiškumas, suderinamumas, palyginamumas pagal regionus ir šalis bei lengvas prieinamumas naudotojams.

11 principas. Reikalingumas. Europos statistika tenkina naudotojų poreikius.

11.1 kriterijus. Nustatytos procedūros, kaip konsultuoti naudotojus, stebėti rengiamos statistikos reikalingumą ir faktinį jos naudojimą bei atsižvelgti į naujus naudotojų poreikius ir prioritetus.

11.2 kriterijus. Prioritetiniai poreikiai įtraukiami į statistikos darbų programą.

11.3 kriterijus. Reguliariai stebima, kaip tenkinami naudotojų poreikiai, ir sistemingai imamasi reikiamų priemonių.

12 principas. Tikslumas ir patikimumas. Europos statistika tiksliai ir patikimai atspindi tikrovę.

12.1 kriterijus. Pirminiai duomenys, tarpiniai rezultatai ir galutiniai statistiniai rezultatai reguliariai peržiūrimi ir patvirtinamas jų tinkamumas.

12.2 kriterijus. Imties ir su imtimi nesusijusios paklaidos įvertinamos ir sistemingai dokumentuojamos

pagal Europos standartus.

12.3 kriterijus. Tikslinimų rezultatai reguliariai analizuojami, siekiant tobulinti statistikos rengimo procesus.

13 principas. Savalaikiškumas ir punctualumas. Europos statistika yra savalaikiška ir skelbiama punctualiai.

13.1 kriterijus. Savalaikiškumas atitinka Europos ir kitus tarptautinius statistikos skelbimo standartus.

13.2 kriterijus. Nustatytas standartinis statistikos skelbimo laikas skelbiamas viešai.

13.3 kriterijus. Statistikos periodiškumas kiek įmanoma labiau derinamas su naudotojų poreikiais.

13.4 kriterijus. Apie bet koki nukrypimą nuo skelbimo grafiko pranešama iš anksto, nurodant priežastį ir naują skelbimo datą.

13.5 kriterijus. Kai tai naudinga, gali būti skelbiami išankstiniai priimtino tikslumo agreguoti rezultatai.

14 principas. Suderinamumas ir palyginamumas. Užtikrinamas Europos statistikos vidaus darnumas, darnumas laiko atžvilgiu ir palyginamumas pagal regionus ir šalis. Galima jungti ir kartu naudoti susijusius skirtingų šaltinių duomenis.

14.1 kriterijus. Statistika yra darni ir nuosekli (pvz., laikomasi aritmetinės ir apskaitos vienovės).

14.2 kriterijus. Tam tikro laikotarpio statistika yra palyginama.

14.3 kriterijus. Statistika rengiama remiantis bendrais aprėpties, apibrėžčių, stebėjimo vienetų standartais ir klasifikatoriais, taikomais įvairiems tyrimams ir duomenų šaltiniams.

14.4 kriterijus. Iš skirtingų šaltinių gauta ir skirtingo periodiškumo statistika yra palyginama ir suderinama.

14.5 kriterijus. Tarptautinis statistinių rodiklių palyginamumas Europos statistikos sistemoje užtikrinamas reguliariai keičianti informacija tarp Europos statistikos sistemos ir kitų statistikos sistemų. Metodinės studijos atliekamos glaudžiai bendradarbiaujant ES valstybėms narėms ir Eurostatui.

15 principas. Prieinamumas ir aiškumas. Europos statistika pateikiama nešališkai, aiškiai ir suprantamai, skelbiama tinkamai ir patogiai kartu su metaduomenimis ir komentarais.

15.1 kriterijus. Statistika ir susiję metaduomenys pateikiami ir saugomi taip, kad statistiką būtų lengviau tinkamai interpretuoti ir prasmingai lyginti.

15.2 kriterijus. Statistikai skleisti naudojamos šiuolaikinės informacinės ir ryšių priemonės, taip pat, jei reikia, tradiciniai spaudiniai.

15.3 kriterijus. Jei įmanoma, rengiamos analizės pagal naudotojų užklausas ir apie tai informuojama viešai.

15.4 kriterijus. Prieiga prie mikroduomenų suteikiama mokslo tyrimų tikslams, laikantis specialių taisyklių ar tvarkos.

15.5 kriterijus. Metaduomenys dokumentuojami pagal standartizuotas metaduomenų sistemas.

15.6 kriterijus. Naudotojai informuojami apie statistikos rengimo procesų metodiką ir administracinių duomenų naudojimą.

15.7 kriterijus. Naudotojai informuojami apie statistinių rezultatų atitiktį Europos statistikos kokybės kriterijams.